

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Передумовою ефективного функціонування та сталого розвитку вітчизняних підприємств, зокрема підприємств торгівлі, за ринкової нестабільності є дієва система управління витратами.

Слід зазначити, що стандарту стосовно побудови системи управління витратами не існує. Вона формується самостійно кожним підприємством. Найбільш важливим вважаємо з'ясування елементів системи управління витратами, оскільки їх зміст і достатність визначають результат дієвості й ефективності системи в цілому.

Теоретичним фундаментом ефективної системи управління витратами є правильне визначення і розуміння категорії «управління витратами». Узагальнюючи твердження науковців, пропонуємо управління витратами інтерпретувати як процес підготовки, прийняття та реалізації рішень щодо цілеспрямованого формування (на базі ефективного використання фінансово-господарських ресурсів підприємства) оптимального розміру витрат, який забезпечує досягнення високого економічного результату відповідно до стратегічних і поточних цілей його діяльності.

Система управління витратами підприємств торгівлі, як і будь-яка система управління, складається з двох підсистем: тієї, якою управляють – це витрати (об'єкт управління), і тієї, яка управляє – керівники структурних підрозділів підприємства, що здійснюють процедури управління витратами (суб'єкт управління). Зазначена система складається з елементів, між якими існують прямі й зворотні зв'язки шляхом обміну інформаційними потоками. Вона враховує мету (оптимізація суми і рівня витрат, що забезпечує досягнення бажаних параметрів розвитку підприємства на засадах раціонального використання фінансово-господарських ресурсів) й визначені завдання для її досягнення, а також чинники впливу на витрати підприємства.

Вважаємо, що в основі функціонування системи управління витратами підприємств торгівлі мають знаходитись такі принципи: забезпечення моніторингу витрат; системність у процесі управління витратами; комплексність; превентивність управління витратами; гнучкість системи відповідно до умов і універсальність структури процесу управління витратами; динамічність; методична єдність порядку планування і регулювання на різних рівнях управління витратами; обґрунтованість; органічне поєднання зниження витрат з

високою якістю торговельного обслуговування; підвищення зацікавленості підрозділів і співробітників торговельного підприємства в зниженні витрат. Дотримання зазначених принципів створює базу економічної конкурентоспроможності підприємства на ринку.

На нашу думку, саме процес управління витратами забезпечує функціонування системи управління витратами в цілому, оскільки він відображає хід реалізації управлінських функцій (прогнозування, планування, регулювання, організація, мотивація, облік, аналіз) щодо витрат.

Безумовно, система управління витратами, насамперед, базується на інформаційному забезпеченні. Значну частину економічної інформації отримують із даних фінансової та статистичної звітності, поточного обліку, позаоблікових джерел інформації. Вважаємо, що для більш ефективного інформаційного забезпечення системи управління витратами на підприємствах торгівлі варто зосереджувати більше уваги на системі управлінського обліку, оскільки управлінський облік накопичує інформацію з різних джерел, «фільтрує» інформаційні потоки та формує інформаційне забезпечення відповідно до чітко визначених потреб управління витратами на різних його рівнях.

Досягнення мети управління витратами підприємств торгівлі забезпечується відповідним методичним інструментарієм, що характеризується різноманітністю і є одним із найважливіших елементів системи управління. Тому принципового значення набуває їх правильний вибір та раціональне використання. Вважаємо, що інструментами управління витратами підприємств торгівлі на стратегічному рівні є: оптимізація витрат; аналіз ланцюжка цінностей; аналіз витратоутворюючих чинників; процесно-орієнтоване управління; бенчмаркінг витрат; стратегічне позиціонування; функціонально-вартісний аналіз. На оперативному рівні можуть бути застосовані такі інструменти управління витратами: виявлення резервів зниження витрат; розробка програм скорочення витрат; бюджетування; контролінг; функціонально-витратний аналіз, аналіз системи «витрати – обсяг реалізації – прибуток»; аналіз відхилень.

Таким чином, створення відповідної системи управління, яка б надавала об'єктивну інформацію для прийняття ефективних рішень в області управління витратами суб'єктів господарювання з урахуванням галузевих особливостей дозволить оптимізувати витрати, зменшити ризики, підвищити рівень конкурентоспроможності, забезпечити прибутковість.